

İnsan ve esma

Bayan okuyucumuz: “‘İnsan, Rahmân sûretinde yaratılmıştır.’ hadisini açıklar mısınız? Rahmân sûretinde yaratılmak ne demektir? Rahmân ismi rızk mânâsında olduğu için mi bize yakındır?”

Allah’ın ne Zât’ına, ne sıfatlarına, ne isimlerine, ne de Rahmân ismine bir “sûret” vermek mümkün değildir. Allah tahayyül ettiğimiz bütün sûretlerden, şekillerden ve biçimlerden münezze ve müstağnîdir. O’nun misli, mes’li, eşi, dengi ve benzeri yoktur.

Gerek Kur’ân’da, gerekse hadislerde “Allah’ın Zât’ı” bazen “Rahmân” ismi ile ifâde edilmiştir. Meselâ; “İlâh’ınız bir tek İlâh’tır. O Rahmân ve Rahîm’den başka ilâh yoktur.”1 âyetiyle, “Rahmân” ismini Zât-ı İlâhiye tahsis eden Kur’ân, “Rahmân Kur’ân’ı öğretti. İnsanı yarattı. Ona konuşmayı öğretti.” 2 âyetleriyle de Zât’a ait İlâhî fiilleri Rahmân ismine izâfe etmek sûretiyle, Zât-ı Bârî’yi ve Hâlık-ı Zülcelâl’i Rahmân ismi ile zikretmiştir.

Üstad Saîd Nursî Hazretlerinin, “Allah insanı Rahmân sûretinde yarattı.” 3 şeklindeki rivâyetini aldığı hadîsin Müslim’de geçen bir diğer şekli şöyledir: “Muhakkak ki Allah, Âdem’i Kendi sûretinde yaratmıştır.” 4 Müslim aynı hadîsi bir kez de, Hazret-i Âdem’in (as) yaratılışını konu alan bir hadisin içinde, Cennet Kitabında, Hemmâm bin Münebbih’ten (ra) rivâyet etmiştir. O rivâyet de şöyledir: “Aziz ve Celil olan Allah, Âdem’i Kendi sûretinde yaratmıştır.”5 Bu son rivâyetlerde geçen “Kendi” zamiri ile, ilk rivâyette geçen “Rahmân” ismi “Allah’ın Zât’ına” râcidir.

Bu hadisi Tevhid inancına uygun düşmeyecek biçimde tahayyül eden bir kısım ehl-i aşkın, sekir ve istiğrak halinde insanın mânevî sîmâsına yanlış olarak “Rahmân’ın sûreti” nazarıyla baktıklarını beyan eden Bedüzzaman Hazretleri, akli başında olanların bu mânâyı kabul etmeyeceğini bildirir.

Saîd Nursî Hazretlerine göre bu hadîsin çok mânâlarından birisi şudur: İnsan Rahmân ismini tamamıyla gösterir bir sûrette yaratılmıştır. Kâinât sîmâsında “bin bir ismin” şualarından tezâhür eden “Rahmân ismi” görüldüğü gibi; yeryüzünün sîmâsında Allah’ın mutlak Rububiyetinin hadsiz cilvelerinden tezâhür eden Rahmân ismi gösterildiği gibi; insanın bir bütün olarak maddî-mânevî suretinde de minimum

ölçüde yine Rahman isminin tam bir cilvesi görünmektedir. Yani insan Allah'ın bin bir isminin tezâhürünü üzerinde taşımaktadır. Bu hadisiyle Peygamber Efendimiz (asm) mecâzî bir ifâde tarzı ile, Allah'ın insanı en güzel tarzda, bütün isimlerini gösterir, bildirir, tanır ve tanıttırır biçimde yarattığını beyan etmiştir.

Yeryüzünde bulunan “hayatın” ve “insanın” Zât-ı Vâcib'ül-Vücûd'a, yani Allah'a delâleti ve işâreti o kadar açıktır ki... Nasıl ki güneşin timsalini ve aksini tutan parlak bir aynaya, parlaklığına işâreten, mecâzen, “O ayna güneştir!” denilebiliyor ise; “İnsanda Rahmân sûreti vardır.” denildiğinde de, insanın “Allah'ın Zâtına ve sıfatlarına” çok net ve çok açık bir biçimde delâlet ve işâret ettiği ifâde edilmiş olmaktadır.⁶

Meseleye bir de, Rahmân'ın, Rezzâk mânâsında⁷ olduğu noktasından yaklaşacak olursak: İnsanın maddî-mânevî bütün sûreti, biçimi, şekli şiddetle rızka muhtaçtır. Hayatının devam ve bekâsını sağlayan her şey insan için rızk demektir ve bunu takdir ve ihsan eden de, Rahmân olan Cenâb-ı Hak'tır. “Rahmân”, “Rezzâk” ve “insan” arasında bu mânâda bir bağ kurmak, elbette mümkündür.

Netice itibariyle, aklı başında olan insan hangi tavrına, hangi sıfatına, hangi duygusuna, hangi duruşuna, hangi huyuna, hangi tabiatına, hangi cemâline, hangi âzâsına, hangi organına baksa; önce kendi varlığını değil, Allah'ın varlığını, birliğini ve sıfatlarını tanır, bilir, görür, gösterir ve idrâk eder. Yani kendini bilen, Rabb'ini bilir. Yani kendini dikkatle tetkik eden, Rabb'ini saygı ile idrâk eder.

Dipnotlar:

1- Bakara Sûresi 2/163.

2- Rahmân Sûresi, 55/1, 2, 3.

3- Lem'alar, s. 103.

4- Müslim Birr, 115.

5- Müslim, Cennet, 28.

6- Lem'alar, s. 104.

7- İşârâtü'l-İ'câz, s. 21.